

# Studier Kritiker och Notiser.

## Literär Tidning.

N<sup>o</sup> 3.

Lördagen den 16 Januari

1841.

Stockholms Flora, eller kortt beskrifning af de vid Stockholm i vildt tillstånd förekommande växter. Med en inledning, innehållande en öfversigt af Stockholms-traktens natur-beskaffenhet. Af Joh. Em. Wikström. Förra delen. Jemnte charta öfver Stockholms omgifningar på en mils afstånd. Stockholm, Norstedt et Söner, 1840. VIII, 185, 423, 27 sid. 8:o. h. 3: 32 B:ko.

Det är inom vetenskapernas historia en föga ovanlig företeelse, att den rikning som en utmärkt man inom ett wißt land gifwit åt en vetenskap, sedermera inom detsamma under en lång period följes; och äfwen Botaniken lemnar härpå mera än ett exempel. — Linné och Jussieu betraktas med rätta såsom den vetenskapliga och systematiska Botanikens egentliga stiftare; båda woro lika utmärkta, så att det är swårt att tillerkänna någondera ett afgjort företräde; båda sträf Wade äfwen till samma mål, men de utgingo från olika grunder och uppstälde till följe deraf olika systemer, hwilka sedermera bestått bredwid hwarandra, det ena inbegripet i en beständigt fortgående utwedling, under det att det andra, till följe af sjelfwa sin natur, qwarstår på samma punkt der det af grundläggaren lemnades. Hwardera af dessa har med mer eller mindre ensidighet omfattats och hyllats af de Botaniker, som tillhörde samma folk som des stiftare. Sålunda har den af Jussieu grundlagda så kallade naturliga metoden wid wexternas anordnande alltjemnt herrskat i Frankrike, under det att allenast en eller annan der omfattat det af Linné uppställda artificiella sexual-systemet, hwilket deremot så uteslutande ända tills de sednare åren hyllats i Swerge, att man alldeles förbisett, för att icke säga föraktat, det förra, hwaraf det

dock förr eller sednare kommer att allestädes undanträngas. — Men det är icke ensamt i detta hänseende som sflisaktighet i Botanikens studium, på grund af den ursprungliga rikningen, i dessa länder röjt sig. Som det ligger i sjelfwa den naturliga metodens wäsende, att affe icke en, utan alla wertens delar, och detta icke blott med hänseende till de yttre karakterer dessa erbjuda, utan fastmera att fästa sig wid sjelfwa deras inre natur och konstruktion, så måste äfwen undersökningen häraf nödwändigt ingå såsom en hufwudsaklig del i deras forskningar, hwilka omfatta och bearbeta nämnde metod, hwaraf åter följer, att de delar af Botaniken, som härmed hafwa att syflosätta sig, nemligen wert-anatomien och wert-systologien, måste ädraga sig särskild uppmärksamhet. Så har äfwen förhållandet warit i Frankrike, äfwen som öfwerallt der man welat erkänna den naturliga metodens wigt och värde; i Swerge åter har man instränkt sig till den rent deskriptiva delen; och det har warit först i nyare tider, som hos oss tillbörligt affeende på nämnde grenar af Botaniken fästats af de forskare, hwilka, erkännande det naturliga systemets företräden, sökt att inom vårt land sprida kunskapen om detsamma och befordra des grundliga studium. Det hör icke hit att undersöka, huruvida denna rikning, som Botanikens och i allmänhet naturvetenskapernas studium hos oss hittills tagit, eger sin ännu djupare grund i sjelfwa swenska nationallymnets anlag, att mera rikta sin uppmärksamhet på och syflosätta sig med det praktiska, än det spekulativa; ty att den naturliga metoden wid wexternas anordnande, äfwen som de dermed i närmare sammanhang stående disciplinerna, utgöra den mera egentligen filosofiska och spekulativa delen af Botaniken, lärer wäl ingen wilja förneka, likafalitet som att ett blott följande af sexualsystemet icke lemnar



tillfälle att kasta djupare blickar in i werkwärlden eller utfinna de lagar, hvilka denna, liksom allt i naturen, är underkastad.

Men äfwen med blott hänseende till Botanikens beskriftiva del, hafwa de i Swerge utkomna arbeten i allmänhet icke varit af så widt omfattande beskaffenhet, som de i flera länder utgifna. Orsaken här till är ej swår att finna. Här saknas sådana stora herbarier af werker, sammanhopade från alla trakter af werlden, äfvensom de rika trädgårdar, hwar af andra länders Botaniker hafwa att fröjda sig; här saknas vidare både enskild förmögenhet hos naturforskare och ändamålsentliga publika anslag, samt slutligen äfwen mecenater, som wilja genom offrandet af en del af sina tillgångar undanröjda denna brist och sätta naturvetenskapernas idkare i tillfälle att genom widsträckt resor i främmande länder sjelfwe skaffa sig kunskap om det, hwartill de här sakna all tillgång. Med undantag af några få, genom ödet lyckligare lottade, se de sig således nödsakade att inskränka sin verksamhet till undersökningen af de ingalunda mångartade produkter, som naturen i deras eget nordliga land erbjuder dem, eller åtminstone sådana grupper, som här framstå talrikast och mest liksom hemmastadda. Det är också genom bearbetningen af de ofullkomligare kryptogama werkfamiljerna, som swenska Botanikerna i synnerhet utmärkt sig, och det är förnämligast på detta fält, som en Acharius, Swartz, Fries, Agardh åt sina namn förwärfwat en bestående ryktbarhet. — Dock äfwen i fråga om de fullkomligare werterna hafwa Swenskarne widmakthållit den botaniska glans Linné spridde kring swenska namnet; men de hafwa derwid måst inskränka sig till monografier öfwer skandinaviska släkten samt till framställningar af vegetationsförhållandena dels inom hela Swerge dels inom wisfa trakter af landet. Det finnes äfwen få länder, hvars flora är så grundligt och noggrant bearbetad som den swenska, ehuru likwäl åtskilligt ännu återstår att göra.

Bland de trakter i Swerge, om hvars vegetation man, med undantag af en äldre ofullständig och okritisk werkförteckning, saknat all speciel kunskap, är sjelfwa hufvudstaden. Detta synes så mycket mera owäntadt, som dels trakten är omwexlande, rik på naturfönheter äfvensom på werkfiktets produkter, dels flera bland Swerges utmärktare Botaniker längre eller kortare tider wistats i Stockholm och derunder

icke underlåtit att anställa forskningar och observationer. Att fylla denna lucka i kändedomen om swenska werternas utbredning, äfvensom säkerligen att lemnas en ledning för den wid Stockholms gymnasium studerande ungdomen, är affigten med det arbete, hvars första del Ref. nu går att anmäla.

Jemte det Förf. i förordet redogör för den plan han wid arbetets redigerande följt, upplyser han äfwen, dels att Florans gebit, som sträcker sig i en omkrets af 1 mil kring Stockholm, omfattar en yta af 3,14 kwadrat mil, dels och att de 13 första arken af sjelfwa floran varit tryckta 4 år före de öfriga; äfvensom slutligen de uppräknas, hvilka genom meddelade uppgifter bidragit till detta arbete.

Såsom inledning lemnas en "öfversigt af Stockholms-traktens naturbestaffenhet, framställd af Joh. Em. Wikström. Förra afdelningen. Stockholm 1839" med eget titelblad och egen följfd; den lärar äfwen säljas särskildt. Deri innehåles nästan en fullständig monografi af hela denna trakt, hwilket man kan finna af blotta uppräknningen af de särskilda rubriker, hwarunder des innehåll är sammanfattadt. Här meddelas således först och främst uppgift öfwer stadens geografiska läge och indelning samt de deröfwer utgifna beskrifningar, kartor och wägwisare; derefter beskrifwas traktens geologiska förhållander (med anledning hwaraf ett utdrag af Sefströms teori om rullstenarne i en not är intaget); vidare uppgifwas wattendragen (hwarwid äfwen stadens förnämsta brunnar, deras djup och bestaffenhet angifwas), klimatet, årstiderna, flyttfoglarnes ankomst och wärens utveckling. Härefter följa åtskilliga resande utlänningars yttranden om Stockholms belägenhet och nejdens naturfönheter; dessa äro anförda i öfversättning, och några Engelsmäns derjemte på originalspråket i noter; vidare uppräknas wyer utgifna öfwer Stockholm, hwaribland en mängd till och med öfwer särskilda bynader; härpå följer en öfversigt af de i nejden anmärkta djur, samt slutligen Stockholms-floras historia, hwarwid alla anföras, som weterligen botaniserat kring Stockholm eller i sina skrifter upptagit werker såsom der sunna; äfwen uppräknas wid flera bland dem de werker, som af dem här för första gången anmärkts. — Af hwad nu är anfördt kan man finna, att denna inledning innehåller en mängd ämnen, som stå i intet eller ganska aflägsset sammanhang med sjelfwa floran, äfvensom åtskilligt, hwilket utan affaknad kunnat wara



borta, hwarigenom rum besparats och arbetet blifwit mindre drygt och kostbart. Deri röjes likwäl den stora slit och omsorg Förf. användt på samlande och ordnande af materialier, hwilka blifwa af mycken winst för den, som framdeles kan wilja befatta sig med utgifwandet af en beskrifning öfwer Stockholm. För Botanister deremot är egentligen endast det af intresse, som ansöres om klimatet och werklighetens framskridande och utveckling om wären. — Hwad som skall komma att innehållas i sednare afdelningen af denna öfwerfigt, finnes ingenstädes angifwet.

Hwad sselfwa floran angår, är den hel och hål- len försattad på swenska och uppställd efter Linnean- ska sexual-systemet, hwars 13 första klasser genom- gås i närwarande del, som upptager 428 arter (en- ligt artnummerna allenast 417). I början af hwarje klass uppgifwas karakterer på dithörande släkten, hwarester följa artbeskrifningarne. Wid dessa anfö- res under hwarje släkte den naturliga familj dit det hörer, hwarwid det warit ändamålsenligt om Förf. äfwen upptagit Prof. Fries's bestämningar i de fall dessa afwika från de anförda. Artdiagnoserna äro gjorda med urwal efter de mest godkända för- fattare; beskrifningarne äro korta och upptaga habi- tuela kännemärken, hwilka för begynnaren mycket underlätta bestämmandet af werterna. Bland sy- nonymerna anföres först artnamnets första gifware och, i de fall då det icke är Linné, det arbete, hwar- det först upptagits, hwarester följa de förnämsta För- fattare öfwer Swenska floran samt sådana, som spe- cielt höra till Stockholms floran; slutligen någon fi- gur ur Swensk Botanik eller, i brist deraf, ur något bland de bättre urländska planchwerk. Eger en art några utmärkta varieteter, äro dessa, äfwen som deras synonymi, särskildt upptagne. Wertställena äro nog- grant och utförligt utfatta, äfwen som ofta den som först eller ensamt på ett ställe anmärkt arten. Slut- ligen äro ofta upplysande anmärkningar tillagda för att närmare utreda förhållandet och åtskillnaden mel- lan närstående eller förwerlade arter, äfwen som de- ras synonymi och anledningen till benämningen. Hwad särskildt slägtnamnen angår är deras deriva- tion i de allraflesta fall uppgifwen.

Beträffande släkt- och art-bestämningarne synes Förf. icke hafwa följt någon wis författare eller full- komligt bestämd och konsequent genomförd princip. Så t. ex. antagas *Sagina*, *Lycopsis*, *Tormentilla*, *Pulsatilla*, *Oxycoccus*, o. s. w., men icke *Bulliarda*,

*Succisa*, *Ficaria*, *Hepatica*. *Chimaphila*, m. fl. — *Stellaria glauca*, *Ranunculus reptans*, *Cratægus monogyna*, m. fl. antagas som egna arter, men icke *Veronica opaca*, *Alopecurus nigricans*, *Saxi- fraga controversa*, *Geum intermedium*, *Ranuncu- lus circinatus*, andra att förtiga; dock anförer Förf. wid många af dessa fall de grunder, som ledt ho- nom wid hans förfarande; och i denna fråga ingår äfwen så mycket subjektivt, att det är swårt, om icke omöjligt, att uppställa en allmän objektiv regel eller att följa den om man statuerat en sådan. Förf. wisar sig i allmänhet icke benägen för de många i sed- nare tider åtskilda arterna, hwilket i ett arbete, som är ämnadt till handledning för nybörjaren, synes vara det rätta. — I fråga om genera bland Umbel- laterna, har Förf. helt och hållet följt Linné, deremot bland *Caryophylleæ* lagt nyare författares åsigt till grund; men äfwen härwid synes Förf. hufwudsak- ligen hafwa haft nybörjarens behof för ögonen; ty det är utan fråga för honom wida lättare att be- stämma en umbellat till de Linneanska släkterna, än till de nyares, hwarestemot han utan swårighet kan taga sig till rätta med släkterna bland *Caryophylleæ*, sådana sednare författare begränsat dem.

Till slut har Förf. dels lemnat tillägg till flo- ran, innefattande de werter eller wereställen, som under arbetets tryckning tillkommit; dels ock medde- lat en förteckning på förwärdade werter i Stockholms- trakten, innefattande 51 arter hörande till alla klas- ser af Linneanska systemet. Sådana förteckningar borde bifogas wid hwarje specialflora, emedan de äro af mycket intresse, särdeles för werternas hi- storia.

Den bifogade kartan är nitid och redig; man skulle endast önskat, att lokaliteternas beskaffenhet (kärr, berg, o. s. w.) warit angifna, äfwen som den för Botanisten skulle wunnit mycket i intresse, om de sällsyntaste werternas weriplats warit utfatt. Såsom botanisk karta utgör den öfwer Upsala-trakten, hwil- ken åtföljer *Wahlenbergs Flora Upsaliensis*, ett werk- ligt mönster.

Papperet är wacker i denna flora och det ty- pografiska mycket redigt, blott alltför spaltadt och spatioft, hwilket utan skada för tydligheten skulle kunna förekommit, hwarigenom denna del till wo- lymen skulle blifwit måhända en fjerdedel mindre dryg, och arbetet följaktigen mindre dyrt samt wun- nit större afsättning. Wi hade då äfwen kunnat hop-



pas, att snart få se den sednare delen, hwilken, enligt hwad Förf. i förordet yttrar, redan är till fullo redigerad, men hvars utgifwande från trycket beror på den affättning närwarande del winner, så att Förf. utan allt för stor förlust må kunna gå ifrån företaget. Jemte den sanna önskan att detta må inträffa och andra delen snart skåda ljuset, skulle wi wilja tillägga den hemställen, om icke Förf. skulle anse det ändamålsenligt, att i alla händelser utgifwa en kort förteckning till kompletterande af florans, beledsagad af en öfwerligt öfwer traktens vegetation, ordnad efter naturliga (helst Friesiska) metoden, hwarigenom kunskapen om wexterernas utbredning befordrades och florans begagnande till wertgeografiska framställningar mycket skulle underlättas; detta arbete skulle äfwen då kunna betraktas såsom en del af *Corpus florum provincialium Sveciæ*, som Fries påbörjat. — Kunskap om Stockholms floran är för kändnedom om wexterernas utbredning inom Swerge af mycken wigt genom traktens belägenhet wid hafwet och Mälaren midt på Swerges östra sida; och det är i detta hänseende, som ett dylikt sammandrag skulle för Ref. wara synnerligen intressant.

Al.

Bihang till Frithiofs Saga, Episk dikt af *Esaias Tegné*r. Andra upplagan. Stockholm. A. Bonnier. MDCCCXXXIX. 89 sidor 8:o.

Den nordiska kämpaåldren, länge förgäten och tillbakafatt såsom en wild tid med barbariska seder och minnen, lefde sedan upp igen, omhuldad, beskriwen, förskönad. Fortida minnesfrister, förut endast dunkelt eller oredigt kända, sågo dagen ut wardade upplagor och utstyrda med en lärd kritiks hela rikedom. Historiefriřwären och fornforskaren gjorde rika fynd bland ruinerna af en förgången odlingsperiod, och skalden besöng Nordens theogoni och förgättna kämpastrider. En cyklus af nordiska forntidsminnen blomstrade upp i Delenschlägers odöbliga ungdomedifter. Swerige lärde känna ett sedan i flera rikningar ryktbart snille, som besöng "wifingen" och "den siste kämpen." Alfarnes och Gefions skald slog sin harpa i wilda nesder; men en wcl tid kunde aldrig blifwa rätt förroegen med kämpagestalter, hwilka allt för mycket påminde om "luden hjörnskinsman." Tegnérfref sin Frithiof; och den nya dikten, som åter speglade

det rent menstliga i den gamla kämpaåldren, det för den nordiska individualiteten särskildt karakteristiska, utan att derföre förneka intrycken af den högre bildning, den skönare konstform, som tillhörde diktarens eget tidehwarf, blef Swerges förjuning, och flög genom Europa, öfwerallt mottagen med en hänrykning, sådan som endast en stor konstnär förmår wäcka. Ett dylikt intryck hade varit otänkbart, om dikten endast inkränkt sig till en versifiering af den gamla isländska sagan. Frithiofs skald, efter hwad han sjelf uttryckligen säger (uti anmärkningarna till Frithiofs Saga sid. 86.), hade för affigt, att i en poetisk bild framställa det nordiska hjelteliffwet, och icke endast Frithiof såsom individ. Många sånger i den nya Frithiofsagan äro alster af den poetiska inventionen. Många drag i hjeltetarakteristiken sakna stöd i den isländska Frithiofsagens uppgifter, men motiveras tillräckligt genom öfwerensstämmelsen med den bekräftade tidens anda och seder. De finna sin bekräftelse i andra jagor.

Utförligare yttrar sig skalden sjelf öfwer detta ämne i de redan återopade anmärkningarna, som sluta bihanget till Frithiofs saga. Liksom man skrifwer noter till en clasfist text från den grekiska och romerska Antiken, så har äfwen en nu lefwande clasfist diktarens ödöbliga werk fått en lärd excursus. Den isländska sagan är öfwersatt, en förklaring lemnad af Ingeborgs arming; skaldens lefnadssteckning bifogad, och slutligen har diktaren redogjort för sin behandling af det forntidsämne, som legat till grund för hans bearbetning. Innan wi i största forthet redogöra för dessa bilagor, stanna wi ett ögonblick wid den gamla Norden och dess sagokrets, som är gräffkriften öfwer fallna kämpar. Det war en tid, då entusiastmen för Nordens kämpaålder hade trädt i föraktets ställe. Man swärmade för ett kulturtillstånd, som war förgånget, som ej kunde åter upplefwa, utan i minnet: man förgudade den råa, fysiska kraften, som bröt fram i hjeltesagens blodiga strider. Man förbisåg företrädet af den högre, intelligent utweckling, som endast behöfde yrka en jemförelse, för att bryta staswen öfwer alla swärmisska hugskott. Drömmarnas land är fruktbart på täcka illusioner, bländande irrfsken, tjusande willor. Men illusionerna stå ej tillsammans med sanningen. Lugnt och opartifst skärskåda wi bilden af en hädangången tid, af kulturtillståndet i den skandinaviska Norden, hwaröfwer ljuset brinner klart och redigt i



mythens och kämpasagens farkophag. Kämpaaldren i Norden väcker intresse och deltagande för den lifliga energi, hvarmed subjectiviteten framträdde i verksamhet. Personligheten var obunden, så wida det med högre syften war förenligt; skarpt teknad i djerfwa drag, egde den ett rift mått, till och med ett öfvermått af styrka. Hemlandets natur skänkte sin pregel åt individualiteten. Den högre Norden med sina fjellar, fogar, berg och elfwer lyfte sinnet, gaf det en högstämnd rigtning, en trotsig storhet. Hafwet war waggan och grafwen för många kämpabedrifter. Det mörka hafwet war wägen till ära och makt. I strid med hwad Grundtwig påstår, att wikingalifwet till sjös utweklade "den fælles Menneske-Mand," helst "Enkeltmanden der betyder langt mindre," anser Referenten wikingatågen och lifwet på hafwet hafwa stadgat personlighetens förtjenster och anspråk. Der uträttades på den tidens drakfjopp mindre med massor; den enskilde war hänwift till sig sjelf och sina stallbröder. Med dem knöts det fostbrödralag, som ej döden bröt. Hafwet widgade synkretsen, och lät släktar inströmma af en främmande civilisation. Men individen kände sig der mäktig och oberoende. Och denna känsla följde honom, när han steg i land, besökte folktinget, eller gästade en wån. Hade likwäl ingen högre substantiel makt brutit fram genom den subjectiva natur-sidan, då hade intet högre kulturförhållande inträdt, intet samhälle, intet rättsillstånd utweklat sig till den historiska betydendet, som i många urfunder eger sitt wittnesbörd. Många frigarestammar hafwa lysande drag af hjeltemod att uppvisa. Personlig kraft och trotsig djerfhet äro ej så sällsynta bland ungdomliga folkgrupper, som begåfwo sig på wandring, för att söka äfwenlyr och nya hemwift. Men likwäl sakna de en historia. Så snart den enskilde ej inkränkt sina personliga rättigheter, och derigenom gjort ett rättsillstånd möjligt, så länge wäldet och naturkraften drifwa sitt fräcka spel, då intet medwetande af frihet utweklat sig, då söker man förgäfwes en historia. Denna beror på ett stadgadt rättsillstånd och fasta samhällsformer. I den skandinaviska Norden hade lagen tidigt brutit godtycket. Lagarna fränktes wisserligen stundom, såsom fallet ofta är i civiliserade samhällen, men de erkändes emedlertid. Det stora är lagens wälde bland kämpar med wilda passioner, med trotsigt, stormande mod. Odlingen hade gjort betydliga framsteg bland de göthiska folk-

slagen i wår Nord. Man behöfwer endast känna den isländska literaturen, den djupa naturåskådning, som skapade en widsträckt mytthrets, det lesiwande sinne för stora bedrifter, som wäcke hjeltesången, och ur traditionens sköte utbildade de historiska sagorna, hwilka äro så utmärkta för sin berättande konst; med kannedom om dessa företeelser kan ingen bestrida Nordens folk en gammal odling, en ordnad samhällsställning och en historia, rik på bedrifter, hwilka på den naive sagans läppar ännu fångsla efterwerldens öra. Men hwarje tid har sina egenomliga former för konstbildning och historiefkrifning. Är den tidsanda förgången, som skänkt formerna åt en wis samhällsordning och literatur, så sakna dessa sednare sin lifsprincip och sjelfwa höra de till historiens skrinslagda skatter. Gifwa copior af dem, wore att gyckla med wäsenlösa skuggor. Deras lif är ej mera werklighetens, utan minnets. Och med hänseende dertill har Tegner sjelf någonstädes yttrat:

"Harposlag, som genom werlden hwina,  
dö ej, fast deras tid är förbi."

Kunna fornsången och sagan i sin omedelbara framställning ej lesiwa upp i konsten, så kan likwäl denna sednare från de förra hämta rika råännen till bearbetning; och dertill skicka de sig så mycket bättre dessa forntidsminnen, ju renare bilder de framställa af en ädel menflighet, ju naturfriskare individernas skaplymne wisar sig, och ju mera öfwerensstämmande med en wis nationlig typus folkkarakteren framstår. Dessa äro förtjenster som tillhöra många gamla isländska sagor; och som ej heller den mindre rift utstyrda Frithiofsagan förnekar. Denna saga räknas af Biskop Müller bland de mytthiska. Ref. anser des karakter likwäl mycket närma sig den romantiska sagokretsen, så wida detta är möjligt, der en hednisk grund skimrar igenom. Man tror ej utan skäl, med anledning af de många inströdda versstropher, att dessa äro lemningar af en äldre episk dikt, som under tidens lopp fallit i glömska, och blifwit upplöst i en prosaisk saga. (Müllers saga Bibliothek. 2. s. 461). Huswudhändelsen tros ega historisk grund, ehuru dikten genomträngt biomständigheterna. Med swärighet låter sig Frithiofs lesnadstid bestämdt angifwas. På grund af en Starkodders sång, i hwilken Wikar kallas Gierthiofs bane, måste Frithiof, som war Gierthiofs fader, hafwa lefwat någon tid före Starkodder. I anmärkningarna till Frithiofs saga följes den förslagsme-



ning, som låter Frithiof hafwa lefwat 6 å 700 år efter Christi födelse. Schönning flyttar upp Frithiof till en sannolikt alltför aflägsen tid, det tredje århundradet. Det stöd för sin historiska auctoritet, som Frithiofsagan hämtar från beröringspunkter med andra sagor, är ej betydligt, men ändå något. Elida nämnes uti Sörle Thattr i Dlof Tryggw. saga. Frithiofs söner omtalas i Göthreks saga. Thorsten Wikingsons saga, wiserligen fabelaktig och föga pålitlig, men ändå ett vittne för hwad man på den sago-författarens tid kände och erkände af en äldre sagoliteratur, låter Frithiof hafwa lefwat två mans-åldrar efter Ingjald Idråda. Frithiofsagan eger starkare inre än yttre bewis för att vara ett oförfalskad sagominne, wiserligen af mera mythisk än historisk karakter. Sagans redaction, tror man, förfärdigades sig från 13:de eller början af 14:de århundradet. Berättelsen är naiv, såordig, utan spår till sentimentala kärleksfildingar, tecknar en ålderdomlig tid med enkla seder, med ett samhällstillstånd, der öfwerenskommelse och fördrag ersätta ett wacklande rättstillstånd. Då Frithiof drog till Angantyr, betingades, att hans egendom skulle vara fredad i hans frånvaro. Öfwerenskommelsen bröts likwäl, och detta skedde på Halsdans tillstyrkan. Karaktererna äro ej så bestämdt tecknade, så individuellt utförda, så lefwande som i den nyare bearbetningen. Den gamla sagan är mera en skiz, men i gammal-nordisk anda och hållning. Motiverna äro mindre djupa, anläggningen ej så skarpt genomtänkt, utförandet ej så blomstrande, konstrik som i den nyare episka dikten. Den gamla sagan har ett fattigt ämne, en inifrån synwidd, men skänker en ofminskad, flårlös och trogen bild af lifwet i den gamla Norden före den historiska tiden. Werldsåflådningen är olika den som en yngre skaldegenius återger; och torftig äfwen i jemförelse med andra isländska sagors tankets. Såsom sede- och lefnads-målning inom ett inifrån område intresserar sagan. I ett och annat har Tegnér afwikit från sagan. R. Ring dör sofdöd. Frithiofs affledshälsning, när han har i sinnet att skiljas wid Ingeborg och gamle Ring, röjer mindre wemod och saknad, än i Tegnér's episka dist. Helge faller för Frithiof, och Halsdan lemnar sig och sitt rike, Sognafylke, under Frithiof. Den förre blef hans Harse. Då Frithiof slutat att vara förmyndare för Rings söner, öfwertog han Sognafylke, hwaröfwer han förwärfwat rättighet såsom

konung. Han lade äfwen under sig Hordaland. En ortförklaring är bifogad sagan. Baldersbage förmodas hafwa legat på en udde i Sognsfjorden, nordwest från Framnäs, som förlägges wid gården Wangsnäs. Effja, Angantyr's ö, war Pomona, en af de orkadiska öarne. En köping på denna ö heter ännu Evie. Öfwersättaren har begagnat Björners Nordiska kämpadater, en pappers handskrift, tillhörig Kongl. Bibl. i Stockholm, samt Fornaldar Sögur Nordlanda, B. II. Öfwersättaren är den såsom lär, kritisk författare mycket wärderade Adolf Iwar Arwidson. En förklaring öfwer Ingeborgs armring af Riks-Antiquarien B. C. Hildebrand åtföljer arbetet. Först lemnas efter eddiska sången Grimnismal en öfwersigt af Gudarnes tolf boningar, de tolf Solhusen. Sedan gifwes en förklaring öfwer en run-kalender, som framl. Riksantiquarien J. G. Liljegren tecknat, "sådan den skulle kunna tänkas hafwa varit ristad på Ingeborgs armring." Likwäl anmärkes, att ingen hednisk runstaf blifwit bewarad, och därför war den anakronismen oundwiflig, att runkalendern pryddes med tecken som häntydde på katholicismens helgon och fester. De upplysningar som i detta ämne meddelas, ega wärde för många läsare, särdeles utom Norden, och det är på engelska läsare som en engelsk öfwersättning af det här anmälda arbetet är beräknad.

Tegnér's lefwerne är tecknad af Biskop Franzén, och Biskop Tegnér har sjelf bifogat ett inledningsbref till Frithiofs saga. Wet man, att uppsatser finnas af detta innehåll, så önskar man äfwen läsa dem. Den odödlige skalden, som spridt så mycken glans öfwer fosterlandets literatur, är dyrbar för ädla sinnen. Och det här anmälda arbetet eger anspråk på många läsare.

C—m.

### Om Amerikas forntid.

(I anledning af några nyare arbeten).

(Slut fr. föreg. Nr.).

Det werk, som särskilt fypselsätter sig med Skandinavernas för-columbiska besök i Amerika, tillhör Skandinavien och är en prydnad för skandinavisk literatur. Det heter: *Antiquitates Americanæ sive Scriptorum septentrionalium rerum ante-columbianarum in America*, och utgör en stor praktfull awart,



utgifwen i Köpenhamn år 1837 af det Nordiska Fornskriftsällskapet. Allt nordboar ända från 10:de seklet besökte Grönland och i slutet af 10:de och början af 11:te seklet äfwen kommo till andra delar af Amerika, wiste man redan från långa tider tillbaka af isländska urkunder \*). Men en critisk samling af dessa urkunder och nödiga upplysningar dertill woro ännu icke att tillgå. En sådan har blifwit gifwen i *Antiquitates Americanæ*. Hufwudurkunderna äro twenne isländska sagor, Erik den rödes och Thorsfinn Karlsneses. Då dessas innehåll kan anses wara någorlunda väl bekant för swenska läsare \*\*), behöfwer det icke här återtagas. Deputom finnas ställen hos isländska författare, liksom hos ett par latinska från medeltiden, hwilka omtala Grönlands- och Amerikatågen. Allt detta med tillhörande anmärkingar är sorgfälligt samlat och praktiskt utgifwet i den bok wi omtala. Bredwid originalerne stå en dansk och en latinsk öfversättning. Den förre behöfwes för de utländske läsare, för hwilka arbetet war ämnadt, och hwilka det ock i stort antal lär hafwa erhållit. Då samlingens egentliga bearbetare, den förfjente Rasm, trodde att några upplysningar ännu skulle kunna wara att erhålla i Amerika, satte han sig i förbindelser med lärda sällskaper derstädes; hwad ett af dessa hafit att meddela, intages i boken. Det har icke lemnat några synnerliga resultat. Det nyaste och mest egna, som boken innehåller, äro de geographiska undersökningarne och bestämningarne. Af dessa blifwer det åtminstone sannolikt, att nordboarne berört Newfoundland, Nya Skottland, och de nordamerikanska staterna Massachusetts och Rhode-Island, samt kanske utsträckt sina ströfwerier nedåt kusterna till Carolina och Florida. Någon synnerlig waraktighet eller något betydligt inslytande erhöllo, som bekant är, icke de skandinaviska colonierna.

Waraktigare war den norst-isländska colonisationen på Grönland. Werkställd omkring år 986 ägde den bestånd omkring 500 år. Colonien war till

en början en republik, som styrdes efter egna lagar. År 1000 antog den christendomen och år 1123 fick den egen biskop och biskopsstol, men år 1261 förlorade den sin sjelfständighet och lades under Norge. Efter den tiden upphörde dess blomstring och den hade stora beswärligheter att uthärda. Bland annat skall hafsisen wid landets östra kuster hafwa tilltagit i en förut okänd grad. I 14:de århundradet begynte landets infödingar, de så Skrälingarne, att för colonisterna blifwa farliga. Af dessa förtröddes all ordning i den så kallade Westbygden omkring år 1380. Från Norge kom ingen hjälp; snarare skadades colonien af det handelsmonopolium, som regeringen tillagnat sig. Sådant oaktadt bibehöll sig dock Ostbygdens odling, christendom och biskopsstyrelse (i Gard) åtminstone till år 1410. Men snart derefter led den swårt afbräck, förnämligast af Skrälingarne. En gång syntes den åter wilja hämta sig; men naturens oblidhet war för stor, fienderna för starka, och bristen på hjälp utifrån för kånbar. Omkring år 1484 stola 40 af coloniens erfarnaste sjömän hafwa omkommit och med dem war coloniens kraft uttömd och dess lif slutadt. Längre ned i tiden har man trott, att colonisterna i någon wrå af landet kunde hafwa fortplantat sig och således hafwa försök blifwit gjorda till deras återfinnande. De hafwa dock icke lyckats; man har blott funnit runstenar, kyrko- och klosterruiner och några andra spår af europeisk odling; menniskorna woro förswunna och först i de sednare tiderna har man kommit till någon större wisshet om läget af den så kallade Ostbygden. Långt efter det Skandinaver förswunnit från landet, försökte en from norst prest att bland infödingarne införa christendom och kultur. Den ädle Hans Egede wistades från 1721 till 1736 i landet och wisade genom sitt froma och outtröttliga nit, huru de ogunstigaste yttre förhållanden kunna besegras. Hans och de öfriga missionärernas werksamhet är den förnämligaste orsaken, att Grönland ännu är en europeisk stats tillhörighet, att christendom der finnes, och att en nyare colonisation der kan äga bestånd.

Den mycket intressanta historien om allt detta har samma sällskap, som utgifwit *Antiquitates Americanæ*, framlagt eller åtminstone börjat att framlägga i ett annat stort werk: *Grönlands historiske Mindesmerker*. Werket skall utgöras af 3:ne hufwudafdelningar. Den första skall innehålla i text och dansk öfversättning alla gamla urkunder om

\*) Historien om den hithörande literaturen kan läsas i en mycket god anmälan af *Antiquitates Americanæ*, i Prof. Petersens Tidsskrift for Literatur og Kritik 1840, 10:de och 11:te hb.

\*\*\*) Det är redan refererat af J. P. Schröder i 1:sta häftet af *Swæa*. — En alltför tidigt bortgången literatör i Lund, den yngre Hylander, hade gjort samlingar till en upplaga af Erik den Rödes saga.



Grönlands äldre historia (till en del de samma som ingått i *Antiquitates Americanæ*). Den andra skall upptaga märkvärdiga gamla berättelser om Grönlands geographiska och fysiska förhållanden, liksom de diplomater, hvilka angå landet, och den tredje landets nyare historia, en beskrifning på de monumenter, som i sednare tider blifwit funna och annat mera. Den första hufvudafdelningen är färdig och utgifwen i 2:ne starka octasband (Köpenh. 1838); de twenne andra afdelningarne skola utgöra ett 3:dje band. Arbetet beförjes af Herr Finn Magnusen och Rafn. Några önsknigar, att det snart skall blifwa fullbordadt behöfwa ej uttryckas: de leswa i hwarje sinne, som har intresse för allmän historisk forskning, och särskilt för nordisk historieforskning.

H. R.

#### Något litet om Tumme-liten.

*Poetisk Riksdagskalender för år 1841 af  
C. F. Dahlgren.*

Tumme-Liten war, om wi ej misminna oss, illa ansatt under sina wandringar här i jemmerdalen; än blef han med ett fång hö nedswäljd af en ko, än i en köttkorf instoppad, men den fintlige bytingen redde sig. Så till wida kan man ha rätt att påstå att man ej så noga wet hwar man har Tumme-Liten.

Det är med Tumme-Liten som med poesien; han kilar undan profans finger då man will nypa honom, aldeles som en quacksilverperla, ty fast han icke är större än en tumända, så will han ändå ej låta tumma sig.

Wi hafwe en wis åtning för Tumme-Liten. Och Tumme-Liten kunna wi blifwa litet hwar. Wisst är det något sällsynt i våra dagar, ty annars skulle läkarefällskapets handlingar derom upplysa — att man födes till werlden en Tumme-Liten. Men wi leswa alla nu för tiden så fort, att hwarje enskild kan wara två generationer, ja regenerationer af sig sjelf. Den ene stiger från en Tumme-Liten till en Lunkentus i opinionen, den andre sjunker från en Lunkentus till Tumme-Liten i högstidensamma, och wi måste hafwa respect för så konstigt folk, som på en gång äro sina egna fäder och sina egna söner. Men riktigt går det till, det kunna wi gå i god för, ty det är ett åtningswärdt mod att wisa allmänheten huru lång eller kort man är.

Wi hafwa en wis respect för vår tids både Tumme-Liter och Lunkentusar deräst det är allwar med dem.

Wisst kan en Lunkentus i opinionen hafwa sina roliga sidor så wäl som mången annan men att taga affsed af honom med:

Rec. Radicis jalappæ  
— Rhei  
Nitrat. kalici  
Sulphatis kalici ā ā drachmas tres.

Det är något för groft, Tumme-Liten: det bör alltid ligga en smärtans tår på bottnen af allt löje, det wet du bäst sjelf.

För öfrigt är du både en god och en ärlig själ Tumme-Liten. Det har du så till sägandes wisligen både wisat och bewisat i wisan till dig sjelf. Icke går Tumme-Liten efter brödsmulor för att sjelf äta upp dem. — Han lemnar dem åt himmelens foglar. Den enda faran är att du ej hittar sporret igen till din stuga, din icke-riksdagliga poesis urhem, Tumme-Liten!

Herr Xavier Marmier war också en Tumme-Liten, dock med den skilnad att han trodde sig wara en Lunkentus; han förstod sig ej mera på Sweriges och Danmarks witterhet och språk än på

Kaxitoista rijkin nerpo,  
Tkitschi klitski Menschikoff.  
El que todo, el cuerpo  
Klatschin dattschin Fittinghoff.

Det har du rätt uti Tumme-Liten.

Farwäl! Tumme-Liten, du är ändå en ärlig själ.

*På en årgång af denna Tidning, utgörande 40 ark, kan prænúmeras på Lunds Postkontor med 3 R:dr 40 sk., på Rikets öfrige Postkontor med 4 R:dr 16 sk. samt hos Förläggaren Herr C. W. K. Glycerup eller dess Commissionärer med 3 R:dr 16 sk. banco. I sistnämnda fall erhålles Tidningen endast quartaliter vid förefallande bokhandelsremisser. Närboende kunna den hos Förläggaren nummervis afhämta.*

Redactionen.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1841.

